

dr hab. prof. SGH Artur Nowak-Far
Kolegium Ekonomiczno-Społeczne
Katedra Prawa Europejskiego
Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

Warszawa, 2 stycznia 2014 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej Pana Pawła Kułaka
pt. *Analiza zastosowania, interpretacji i egzekwowalności umów kredytowych opartych*
na standardzie Loan Market Association w prawie polskim

1. Ogólne uwagi dotyczące pracy i kryteriów jej oceny

Rozprawa doktorska Pana mgr. Pawła Kułaka pt. „Analiza zastosowania, interpretacji i egzekwowalności umów kredytowych opartych na standardzie *Loan Market Association* w prawie polskim” została napisana pod kierownictwem Pani prof. Uniwersytetu w Białymstoku dr hab. Agnieszki Malarewicz-Jakubów.

Jest to opracowanie, która dotyczy istotnego dla funkcjonowania obrotu prawnego, a szerzej, gospodarki, zjawiska, ważnego zarówno w aspekcie teoretycznym, jak i praktycznym. Stosowanie wzorów umów kredytowych *Loan Market Association* (LMA) stwarza bowiem istotne problemy dogmatyczne i praktyczne. Jak słusznie zauważa sam Autor rozprawy, wzory te wywodzą się z obcego kontekstu prawnego, a niekiedy wręcz powodują poddanie całości bądź części zawieranej w Polsce i przez polskie podmioty umowy kredytowej reżimowi (bądź, w ujęciu minimalnym, jedynie logice) obcego porządku prawnego.

Zagadnienie to nie znalazło się jeszcze w obszarze poważniejszego zainteresowania doktryny prawniczej. Podjęcie więc zagadnienia interpretacji i praktycznego wykonania wzorów umów kredytowych standardu LMA było zadaniem poniekąd wręcz gwarantującym pewien stopień nowatorstwa tej rozprawy.

Zasadniczym problemem pracy, który pojawia się już wtedy, gdy analizowany jest jej zasadniczy temat jest to, że dotyczy ona – jak to określa sam jej Autor – „wybranych”, czy „najciekawszych” zagadnień dotyczących wzorców LMA. Stąd jednym z kluczowych kryteriów oceny pracy musi być, obok prawidłowości wywodu i przedstawionej w niej naukowej argumentacji, także zbadanie przyjętego modelu badawczego, w którym muszą pojawić się jakieś kryteria wyboru zagadnień szczegółowych objętych jej zakresem, a także wskazanie znamion zjawisk, które budzą największe „zainteresowanie” – najpewniej więc takich, które przez czytelników akademickich oraz odbiorców ze świata praktyki prawniczej, mogą być uznane za najbardziej relewantne dla badanego zjawiska oraz wiążące się z najbardziej doniosłymi implikacjami teoretycznymi lub praktycznymi.

Praca składa się z 4 zasadniczych rozdziałów, poprzedzonych wstępem, a zakończonych częścią podsumowującą, w której zawarto wnioski i zalecenia. Nakierowanie pracy także na formułowanie postulatów służących polepszeniu praktyki obrotu uważam za praktykę bardzo dobrą, bez której ta dysertacja, mająca przecież znaczenie aplikacyjne, obejść by się wręcz nie mogła.

2. Ocena modelu badawczego pracy

Zgodnie z własną deklaracją Pana Pawła Kułaka, przedmiotem Jego rozprawy jest „szczegółowa analiza wybranych zagadnień teorii prawa i praktyki prawniczej, związanych ze wzorami umów kredytowych Loan Market Association...” (s. 11 rozprawy). W pracy, ma być podjęta próba odpowiedzi na pytanie, „czy wybrane elementy umów kredytowych LMA (zarówno podlegające prawu obcemu, jak i prawu polskiemu”) (...) są prawidłowo stosowane, interpretowane oraz egzekwowalne na gruncie prawa polskiego” (s. 12 rozprawy). W tym kontekście celem dysertacji jest również wskazanie „sposobów lepszego dostosowania postanowień umów kredytowych LMA (...) do prawa polskiego i ukazanie rzeczywistego celu stosowania umów kredytowych LMA w transakcjach finansowań”.

Pomijając niezbyt fortunne, mylące określenie „zarówno podlegające prawu obcemu, jak i prawu polskiemu” – nieprawidłowo sugerujące łączność podlegania wzorców LMA obu porządkom prawnym, wspomniane ujęcie wymaga więc opisanie modelu badawczego pod kątem wspomnianych już kryteriów wyboru zagadnień dotyczących wzorców LMA oraz identyfikacji jakichś wzorców prawidłowości ich stosowania, wykładni i egzekwowania.

Wymaga ona również sformułowania kryteriów optymalizacji dostosowań postanowień umów LMA (czy może wzorów LMA?) do specyfiki polskiego systemu prawnego.

W swojej pracy Pan Paweł Kułak prezentuje przyjęty model badawczy w miarę szeroko. Elementem tej prezentacji jest, rzadkie w pracach doktorskich, a stanowiące bardzo dobrą i wartą upowszechnienia praktykę, przedstawienie procedury służącej do realizacji głównych zamierzeń badawczych ze wskazaniem, na którym etapie formalnym (w odniesieniu do treści wywodu), które działania materialne (odnoszące się do realizacji modelu badawczego) zostanie zrealizowane. Autor pracy kompetentnie zidentyfikował również stosowane w pracy metody badawcze, co w pracach prawniczych nie jest wcale tak często spotykane. Co więcej, w odniesieniu do niektórych metod wręcz wskazał, czemu ich zastosowanie miałyby służyć – co już zasługuje wręcz na określenie „*chapeau bas!*”.

Należy jednak również stwierdzić, że we wspomnianym przedstawieniu Pan Paweł Kułak nie w pełni opisał wszystkie elementy przyjętego modelu - w szczególności właśnie pominął zagadnienie identyfikacji tego, co w tym modelu służyłoby do bliższego określenia przedmiotowego materiału badawczego oraz dokonania kluczowych ocen kwalifikacyjnych. Opis modelu badawczego nie zawiera również żadnej, sformułowanej w zdyscyplinowany naukowo sposób, hipotezy badawczej. Można jedynie o nich wnioskować z przyjętych celów badawczych i ich opisów, jak również z samego wywodu.

W odniesieniu do zasadniczego wątku analitycznego, praca jest oparta na sporej, choć dostępnej wcale nieobficie, bazie źródłowej – przede wszystkim obcej (głównie stworzonej w obszarze funkcjonowania systemu *common law*). Jest również wynikiem przeglądu całkiem bogatej bazy wzorców LMA. W przypadku opisu kontekstu systemowego LMA, praca opiera się na adekwatnej podstawie obejmującej również stosunkowo szeroki przegląd dorobku nauki polskiej.

Przyjęty model badawczy oceniam więc pozytywnie. Za taką oceną przemawia w szczególności dbałość o przedstawienie jego zasadniczych elementów oraz, co szczególnie warto podkreślić – świadome formułowanie przez Pana Pawła Kułaka procedur badawczych, które mają Go wieść do osiągnięcia przyjętych celów rozprawy. Opis modelu badawczego nie jest jednak pełny: brakuje w nim określenia ważnych kategorii kwalifikacyjnych dla formułowanych w rozprawie ocen dotyczących wzorców LMA, a także nie ma w nim określonych precyzyjnie i wprost hipotez badawczych.

1. 3. Ocena wywodu przedstawionego w pracy

Wywód przedstawiony w pracy jest logiczny, zaś argumentacja klarowna, spójna wewnątrznie i zasadniczo dobrze udokumentowana poprzez odwołanie do egzemplifikująco potraktowanych zjawisk. Przebiega on w ten sposób, że – zgodnie z zapowiedzią metodologiczną - najpierw Pan Paweł Kułak analizuje dokładnie kontekst systemowy, w którym funkcjonują wzory LMA, a następnie przedstawia zakresy ich zastosowania w poszczególnych typach transakcji rynku kredytowego, a także analizuje „wybrane” elementy standardowej umowy kredytowej LMA. Po tej prezentacji Autor rozprawy przechodzi do analizy zagadnienia wykładni poszczególnych instytucji istotnych dla LMA oraz klauzul LMA - przy czym analiza ta w znacznym stopniu ma charakter porównawczy, gdyż odnosi się nie tylko, co naturalne, do systemu *common law* i prawa polskiego, ale także systemu prawnego Niemiec i Rosji. Po tym studium porównawczym, w pracy przedstawiono już wnioski i zalecenia (w nomenklaturze Autora określone jako „postulaty”). Jak już wspomniano, jest to tok narracji w pełni uzasadniony.

Opis kontekstu systemowego zawarty w rozdziale I pracy jest adekwatny do przyjętych zamierzeń badawczych. Stanowi w znacznej części kompilację ustabilizowanych i niebudzących w doktrynie koncepcji dotyczących instytucji prawnych rynku kredytowego.

W odniesieniu do opisu kontekstu zdarzają się błędy rzeczowe i takie, które można określić jako „formalne”. Zgodnie z wywodem zawartym na s. 33 i nn. „najchętniej kupowaną” walutą międzynarodowej wymiany handlowej miał się w latach 40. stać dolar USA, zaś źródłem tego „procederu” miał być m. in. wzmożona przed II wojną światową i po niej aktywność Amerykanów na rynkach produktów i usług. Takie ujęcie jest bardzo naiwne i uproszczone. Właściwie nie wiadomo, co kryje się w tym przypadku za określeniem „najchętniej kupowana”, skoro część przepływów walutowych wynika przecież nie z „kupowania” walut, lecz raczej ze sprzedaży za nie towarów i usług; poważniejszą kwestią jest tu jednak to, że powinno się w tym przypadku mówić raczej o umiędzynarodowieniu danej waluty. W odniesieniu do dolara USA momentem krytycznym w osiągnięciu jego obecnej pozycji jako waluty międzynarodowej był kryzys funta brytyjskiego w latach 1931-1933 – proces zdynamizowania pozycji dolarowych w międzynarodowych obrotach kapitałowych rozpoczął się więc nie w latach 40., lecz wcześniej, w latach 30.

Nie jest również prawdą, że w ramach systemu z Bretton Woods dolar stawał się coraz słabszy – istotą systemu (i zarazem pierwszorzędnym źródłem jego późniejszego kryzysu) było bowiem określenie wartości dolara w oparciu o jego parytet w złocie – ewentualne ruchy kursów walutowych nie były więc determinowane wartością wewnętrzną dolara USA, lecz raczej „wartością relatywną” (określaną w jakichś sensownych kategoriach teorii kursu walutowego) innych walut systemu wobec niego. Za zasadnicze źródło kryzysu systemu z Bretton Woods uznaje się nie przesilenie wynikające z interwencji w Kanale Sueskim (1956 r.), lecz kryzysy paliwowe lat 1971-1973.

Także zagadnienie restrukturyzacji zadłużenia państw jest przedstawione w pracy kontrowersyjnie. W prezentacji tego zagadnienia, Autor dysertacji zauważył, że kwestia ta stała się istotna w latach 80. Pomiął jednak zasadnicze kwestie, które mogłyby tu być poruszone w kontekście interesującego Go zagadnienia restrukturyzacji długu, dość gładko przechodząc do nowych realiów zadłużenia państw UE w następstwie globalnego kryzysu finansowego lat 2007+. Jest to ujęcie niepełne, niepozwalające na ukazanie w tym kontekście jakichkolwiek ciągłości czy nieciągłości. Zabrakło w tej mierze w szczególności przywołania fundamentalnych tu prac K. S. Rogoffa, choćby bardzo popularnego opracowania tego autora napisanego wspólnie z C. M. Reinhart, *This Time is Different: Eight Centuries of Financial Folly*, Princeton University Press, Princeton 2009).

Opis transakcji rynku kredytowego, dla których relewantne są standardy LMA jest zasadniczo bardzo kompetentny. Poważnym atutem tej części rozprawy jest także to, że znaczna część wniosków została oparta na własnych badaniach Pana Pawła Kułaka dokonanych w przedsiębiorstwach funkcjonujących na wspomnianym rynku. Przedstawione w pracy rozważania dobitnie świadczą o tym, że jej Autor dobrze orientuje się w specyfice rynku kredytowego, zna stosowane tam konwencje ma pełen obraz regulacji prawnej go dotyczącej i znaczną wiedzę na temat jego funkcjonowania w praktyce.

Poważnym atutem przedstawionej w pracy analizy jest wykorzystanie w niej znacznego materiału porównawczego. Jej przedmiotem jest w rozprawie wiele praktyk i podejść w finansowaniu kredytowym.. Zazwyczaj dobrze opisane i opatrzone ciekawym materiałem egzemplifikacyjnym instytucje i praktyki obecne w wielu systemach prawnych (także obejmujących np. bankowość islamską) znacząco wzbogacają tę rozprawę i są podstawą formułowania interesujących wniosków badawczych.

I tu jednak Pan Paweł Kułak nie ustrzegł się pewnych błędów. Autor rozprawy stosunkowo bezkrytycznie podszedł do niektórych danych, które dodatkowo raczej naiwnie zinterpretował. Tak jest w odniesieniu do badań struktury dotyczącej finansowania transakcji M&A, a więc proporcji długu do kapitału (co określa się raczej odwrotnie, zwykle w formie „*capital v. equity*”). Proporcje finansowania w tym zakresie są zdeterminowane bieżącą, dostępną danemu podmiotowi strukturą stóp zwrotu (także zwrotu z obligacji) – podlegają więc zmianom. Stwierdzona w pracy prawidłowość, na którą się jej Autor powołuje, ani nie jest stała, ani nie może być wyjaśniona tak, jak to sugeruje praca.

W odniesieniu do skądinąd pozytywnie ocenianego przeze mnie materiału porównawczego wadą wyvodu jest wielokrotnie przyjmowany arbitralnie katalog opisywanych elementów – Autor po prostu lubi podejście oparte na analizie „wybranych” elementów jakichś większych całości, ale zapomina o wyjaśnieniu, na czym polegał proces wyboru tych a nie innych elementów analizy i jakich w ogóle elementów dotyczył. W braku takiego wyjaśnienia może jedynie dziwić, że w odniesieniu do finansowania islamskiego Pan Paweł Kułak pominął ważną instytucję *hawali*, która niedawno była przedmiotem znakomitej monografii E. A. Thompson (*Trust is the Coin of the Realm: Lessons from the Money Men in Afghanistan*, Oxford University Press, Oxford 2011).

Moim zdaniem nie za dobrym pomysłem było również zamieszczenie w pracy bardzo szczegółowych opisów tych realiów zawieranych transakcji, które nie mają większego znaczenia dla zasadnicze problematyki w dysertacji poruszanej, np. odnoszących się do wsparcia konsultacyjnego zawieranych umów (zob. s. 66 i nn.), podziału nieruchomości ze względu na ich przeznaczenie (zob. s. 78 i nn.), procedur transakcyjnych (s. 100 i nn.). Jedynie w tym ostatnim przypadku jestem skłonny uznać, że owa szczegółowość da się jakoś uzasadnić zasadniczymi celami badawczymi pracy.

Nie sędzę, żeby przede wszystkim zgodne z zasadą brzytwy Ockhama było wynajdywanie nowych określeń tam, gdzie polska nomenklatura prawnicza mogłaby sobie z zawłościami niektórych zawieranych transakcji poradzić. Dokładnie z tego powodu określenia „sponsor” czy „właściciel” na oznaczenie jednej ze stron finansowania projektów inwestycyjnych (zob. s. 67 i nn.), „finansowanie nieruchomościowe” (s. 75) wydają mi się złe, niedobrze oddające specyfikę polskiej terminologii prawniczej. Tego rodzaju nowomowę sugeruję pozostawić znacznie wynaturzonej w tym zakresie praktyce pisania umów. Nauka nie musi się i wręcz nie powinna przyczyniać do jej utrwalenia. Jednocześnie muszę podkreślić, że

jeżeli polska nomenklatura prawnicza zna już dane określenie, to należy je stosować – w odniesieniu do używanego w pracy określenia „*host government*” sugerowałbym użycie „rząd państwa goszczącego”, które to określenie jest często używane nawet w samych tekstach aktów prawnych.

Niezbyt właściwe było w pracy zawężenie wniosków analitycznych dotyczących kredytu refinansowego banków centralnych jedynie w oparciu o analizę polskiej praktyki w tym zakresie (zob. s. 91 i nn.). Znaczenie tego narzędzia polityki pieniężnej jest bowiem zazwyczaj takie, że uzupełnia ono nieautomatyczne operacje otwartego rynku – np. w praktyce Europejskiego Banku Centralnego ich rolą jest „doregulowanie” (ang. *fine-tuning*) zasadniczej pozycji banku centralnego wobec banków komercyjnych. Warto więc było tę zasadniczą kwestię wziąć pod uwagę, gdy już podjęto się ten temat.

Kompetentnie przedstawiono w pracy „wybrane” elementy umów kredytowych LMA (co konkluduję ponownie z zastrzeżeniem, że czytelnik pracy nie dowie się, w oparciu o jakie kryteria i jak owe elementy zostały wyselekcjonowane do analizy). Rozdział III zawiera całkiem ciekawy przegląd klauzul i rozwiązań kontraktowych stosowanych w ramach systemu ustalonego przez LMA. Najbardziej wartościowym elementem wywodu w tym zakresie jest wyjaśnienie intencji, które za nimi stoją oraz praktyki wykładniczej, która jest stosowana przez banki i inne instytucje finansowe te standardy stosujące. Wielokrotnie znajdziemy w pracy odwołania do praktyki. Wszystko to – moim zdaniem – świadczy o dużej znajomości tematu przez Pana Pawła Kułaka, a w konsekwencji przemawia za uznaniem pracy w tym zakresie za bardzo dobrą.

Poważną wadą pracy w odniesieniu do jej analizy dotyczącej wykładni umów kredytowych jest jednak brak zrealizowania celu, którego można było oczekiwać biorąc pod uwagę to, co jej Autor napisał we wstępie: mianowicie podjęcia zagadnienia prawa właściwego do wykładni takich umów w kontekście właśnie ich wykładni. Zrealizowanie wspomnianej zapowiedzi prowadziłyby przecież do istotnych wniosków dotyczących określenia stopnia autonomizacji wykładni standardów LMA na gruncie polskiego systemu prawnego. Przy braku realizacji tego zadania pozostał rozdział III jedynie zasadniczo kompetentnym, ale jednak opisem praktyki z niewielkimi odniesieniami do refleksji dogmatycznej.

W tym kontekście lepszy wydaje się rozdział IV, który rozważa kwestię egzekwowalności „wybranych” elementów umów kredytowych LMA. Jak już wspomniano, tu

bardzo poważnym atutem analizy jest jej porównawczy charakter, mający jednak ograniczone zastosowanie – oczywiście do „wybranych” zagadnień, z których na plan pierwszy wysuwa się zagadnienie egzekwowalności długu równoległego. Należy przy tym zaznaczyć, że przedstawiona w tym zakresie analiza nie daje szczególnych podstaw do wyznaczenia zakresu autonomizacji wykładni nawet tej instytucji LMA. Zawiera bowiem pewne podstawy do takiego działania, ale sam Autor pracy w tym kierunku swojej analizy nie prowadzi. Co więcej nie stosuje już podejścia porównawczego do pozostałych „wybranych” instytucji odnoszących się do standardów LMA, w tym do zastawu rejestrowego, zastawu finansowego, hipoteki, przewłaszczenia na zabezpieczenie, przelewu praw na zabezpieczenie, poręczenia, gwarancji bankowej. Jedynie w odniesieniu do klauzul *indemnity* tego rodzaju odniesienie odnajdujemy, ale wynika ono po prostu stąd, że mowa jest o szczególnej instytucji prawa angielskiego (co nie umniejsza zasługi Pana Pawła Kułaka podjęcia tej kwestii i dokonania analizy jej „konsumpcji” w polskiej praktyce prawnej). Proponowałbym tłumaczyć nazwę tej klauzuli jako „klauzulę indemnifikacyjną (prawa angielskiego)”.

Pracę kończą wnioski i zalecenia. Szczególnie wartościowe są te, które odnoszą się do problemów praktyki stosowania standardów LMA oraz stanowią rekapitulację analizy porównawczej.

Ogólna konkluzja recenzji w przedstawionym zakresie jest taka, że – jakkolwiek niepozobawiona pewnych, nawet całkiem istotnych, niedociągnięć – rozprawa ma znaczną wartość wynikającą przede wszystkim z przedstawienia i dokładnej analizy złożonego zagadnienia praktycznego, o dużej doniosłości społecznej. Za najpoważniejszy wkład rozprawy do dorobku nauki uznaję wyznaczenie uwarunkowań zastosowania rozległego porządku prawnego wynikającego z samoregulacji sektora finansowego i wskazania (w ograniczonym zakresie) granic jej możliwego i sensowego stosowania w polskim porządku prawnym.

4. Ocena formalnej strony pracy

Jak już wspomniano, praca ma bardzo dobrą strukturę. Wywód jest zasadniczo zdyscyplinowany i nakierowany na osiągnięcie jej zasadniczych celów badawczych. Praca jest napisana prawidłowym językiem właściwym dla analiz z dziedziny prawa finansowego. Z powodzeniem język ten został więc użyty także w analizie natury porównawczej i w elementach multidyscyplinarnych pracy – odnoszących się przede wszystkim do opisu części składowych rynku kredytowego.

Wywód przedstawiony w pracy jest jednak za często niedbały. Znajdujemy w nim powtórzenie całego akapitu (zob. definicję Europejskiego Instrumentu Stabilizacji Finansowej na s. 41 i 42) oraz takie jednozdaniowe akapity, które są bardzo słabo powiązane z wywodem – przez co w odniesieniu do tych fragmentów dysertacja stwarza wrażenie formalnie niedokończony, składającej się w pewnej części z rozbudowanych notatek. Tak samo krytycznie należy traktować pewne fragmenty opisu LMA, które nie mają w ogóle postaci zdań, a jedynie ich równoważników (np. „Siedziba stowarzyszenia: Londyn”, s. 46, z taką samą metodologią prezentacji zastosowaną w odniesieniu do opisywanych instytucji w całej pracy).

W ujęciu zaprezentowanym w pracy razi formalna postać niektórych części wywodu, która przybiera np. postać jednozdaniowych akapitów wynikających z podziału większych części logicznych wywodu (zob. np. wywód na s. 21 i nn.) – wszystkie te samodzielne akapity powinny być ze sobą połączone w całość. Nie najlepiej wygląda również kwestia zachowania proporcji pomiędzy poszczególnymi podrozdziałami; niejasny jest również porządek kategoryjny przyjęty dla poszczególnych rozdziałów: w szczególności zupełnie nie wiadomo, dlaczego podrozdział 1.1.1. dotyczy banków, a umieszczone na tym samym poziomie podziału redakcyjnego rozdziały 1.1.2.-1.1.6. poszczególnych typów banków wyróżnionych funkcjonalnie. W tym kontekście nieprawidłowe wydaje mi się wprowadzanie do doktryny określenia „banki »prywatne«” zamiast posługiwania się dużo bardziej rozpowszechnionym (choć makaronicznym) określeniem „*private banking*”.

Nie akceptuję również zdań, w których Autor powołuje się na poglądy doktryny, lecz nie podaje jakichkolwiek źródeł literaturowych w tym zakresie. Stwierdzam również brak rozwiniętego komentarza do przytoczonych w pracy danych statystycznych, co jest niedociągnięciem formalnym. W pracach, w których tego rodzaju danymi badacze się posługują, mają oni obowiązek je szerzej omówić i zaproponować własne wyjaśnienie stwierdzonych zjawisk ilościowych. W dysertacji te oczekiwane komentarze są za zdawkowe, wręcz minimalne (zob. s. 94 i nn.). Podobnie szerszym komentarzem należało opatrzyć przykład dokumentu (przytoczony, niestety, w ramach tekstu i to na 4 stronach – co jest zabiegiem raczej niespotykanym i, w mojej ocenie, nieprawidłowym) – zob. s. 100-104.

W pracy stosowana jest również konsekwentnie forma „lata 50-te” zamiast „lata 50.” Pozwalam sobie także przypomnieć jej Autorowi, że „nie” z przymiotnikami pisze się razem, tak więc forma „nie amerykański” (i podobne) nie powinna mieć postać „nieamerykański”.

Także „nie” z imiesłowami także zapisujemy razem. Tak więc zapis „nie dający” (s. 54 i podobne na innych stronach pracy) jest niepoprawny.

W pracy stwierdziłem pewną liczbę innego rodzaju błędów: np. „narzędne znacznie” (s. 34) zamiast „nadrzędne znaczenie”. „conapędzało” (s. 34) zamiast „co napędzało”, „TzwMiękkie...” zamiast „Tak zwane miękkie...” bądź „tzw. miękkie...” (s. 54), „EBOiswoją...” zamiast „EBOiR swoją...” (s. 73).

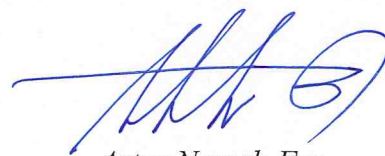
Kompletnie niejasna przyjęta w dysertacji formuła stosowania wielkich i małych liter w przytaczanych pracach obcojęzycznych. Nieprawidłowo przytaczane bywają tytuły prac polskich – zob. np. „A. Mikos-Sitek, P. Zapadka, Polskie Prawo Bankowe” zamiast „Polskie prawo bankowe” – s. 118, E. Niezbecka, A. Jakubecki, J. Mojak „Prawne Zabezpieczenie Wierzytelności Bankowych” zamiast „Prawne zabezpieczenie wierzytelności bankowych”). W przypisach nie stosuje się formuł zaznaczających, że dane dzieło już zostało przytoczone (np. „op. cit.”).

5. Ogólna ocena pracy

Praca doktorska Pana mgr. Pawła Kułaka pt. „Analiza zastosowania, interpretacji i egzekwowalności umów kredytowych opartych na standardzie Loan Market Association w prawie polskim”, napisana pod kierunkiem Pani prof. Uniwersytetu w Białymstoku dr hab. Agnieszki Malarewicz-Jakubów jest opracowaniem w sposób wartościowy uzupełniającym dorobek nauki w zakresie poznania zagadnienia uwarunkowań praktycznych i konwencji prawnych dotyczących stosunków kontraktowych w zakresie kredytowania działalności gospodarczej. Opracowanie to mieści się na granicy pomiędzy dyscypliną szeroko rozumianego prawa finansowego i prawa cywilnego.

Zasadniczą wartość rozprawy dostrzegam w przedstawieniu w niej dokładnej analizy złożonego zagadnienia praktycznego stosowania standardów LMA w polskim obrocie prawnym, które to zagadnienie ma znaczną doniosłość społeczną, a przy tym rodzi istotne problemy teoretyczne dotyczące w szczególności właśnie ich stosowania, w tym interpretacji i egzekwowalności. Za najpoważniejszy wkład rozprawy do dorobku nauki uznaję wyznaczenie uwarunkowań zastosowania rozległego porządku prawnego wynikającego z samoregulacji sektora finansowego i wskazania (w ograniczonym zakresie) granic jej możliwego i sensowego stosowania w polskim porządku prawnym.

Uważam więc, że rozprawa Pana mgr. Pawła Kułaka spełnia ustawowe wymagania stawiane pracom doktorskim i może być podstawą do dalszych czynności w przewodzie. Wnoszę więc o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Artur Nowak-Far